

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ТРИВОЖНО-ФОБІЧНИХ НЕВРОТИЧНИХ РОЗЛАДІВ

Р. М. Паращик

*Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
ННІ медсестринства*

У статті розглянуто причини та наслідки виникнення тривожно-фобічних невротичних розладів під впливом соціально-побутових факторів.

INFLUENCE OF SOCIAL FACTORS ON THE DEVELOPMENT OF ANXIETY-PHOBICAL NEUROTIC DISORDERS

R. M. Parashchuk

*Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky
Institute of Nursing*

The article deals with the causes and consequences of anxiety-phobical neurotic disorders under the influence of social factors.

Вступ. Сьогодні, особливо в умовах кризи у суспільстві, спостерігається неухильне зростання несприятливих форм психічної патології в основному за рахунок збільшення захворюваності з невротичними розладами. Причина цього зростання у поєднанні особливостей життя, характерних для країн розвинутого промислового та науково-технічного рівня з високими показниками інформаційного потоку індивідуально значимої інформації, прискоренні темпу життя, порушенні біологічних добових ритмів, міграції населення, зниженні біологічної активності та насамперед рухової, а також у міжособових конфліктах (сімейних, вікових, побутових, службових), негативних емоціях, що виникли на базі незадоволених біологічних потреб, зіткненні емоційно важливих особистих стосунків у життєво значимій ситуації.

Основна частина. Тривожно-фобічні невротичні розлади – це група розладів, коли тривога виникає в певних ситуаціях або через зовнішні об'єкти, які хворі вважають небезпечними. Такі ситуації хворі в характерний спосіб намагаються

уникнути або переносять їх з почуттям страху. Фобічні тривоги різняться за інтенсивністю – від легкого дискомфорту до жахів. Стурбованість пацієнта може концентруватися на таких окремих симптомах, як серцебиття чи відчуття нудоти, які часто поєднуються зі страхом смерті, втрати самоконтролю чи можливості збожеволіти, різної інтенсивності головний біль. Тривога не зменшується від усвідомлення того, що інші люди не вважають певну ситуацію небезпечною чи загрозовою. Лише уявлення про фобічну ситуацію заздалегідь викликає у хворих тривогу передбачення. Фобічна тривога часто поєднується з депресією. Більшість фобічних розладів, крім соціальних фобій, спостерігається у жінок, вони є більш сприйнятливими до стресових травм, ніж чоловіки.

До цих розладів належать такі, виникнення яких пов'язане з тривалою психотравмуючою ситуацією, що супроводжується постійним психічним напруженням. У розвитку невротів велике значення мають особливості особистості, а також низька межа фізіологічної витривалості особи в різних стресових ситуаціях. Тривожно-фобічні невротичні розлади, спричинені соціальними

факторами, найчастіше починаються в підлітковому віці й сконцентровані у страху потрапити в центр уваги з боку порівняно малих груп людей, що призводить до уникання хворими різних суспільних ситуацій. Вони можуть бути ізольовані (наприклад, обмежуватися тільки страхом їсти в людних місцях, публічних виступів чи зустрічей із протилежною статтю) чи дифузійні, що охоплюють майже всі соціальні ситуації поза сімейним колом. Соціальні фобії поєднуються із заниженою самооцінкою і острахом піддаватися критиці. Симптоми можуть прогресувати аж до панічних атак, що у крайніх проявах може призвести до майже повної соціальної ізоляції.

Симптомами тривожно-фобічних розладів є:

- тривога, зумовлена ситуаціями, які об'єктивно не є небезпечними;
- подібні ситуації викликають їх уникання та страх;
- тривога може змінюватися від легкого ступеню до суцільного жаху;
- прояв вегетативних симптомів, які зумовлюють вторинні страхи;
- суб'єктивна тривога не залежить від об'єктивної оцінки оточуючих;
- тривога передуює ситуації, яка викликає страх.

Наслідком цих тривожно-фобічних невротичних розладів, які спричинені певними страхами, можуть виникати захисні реакції психоневротичного типу, тобто проявлятися агресією, злістю, навіть агресією з проявом фізичної сили, також це може бути причиною алкоголізму і наркоманії.

В Україні, зокрема, зростання кількості невротичних порушень, зумовлених шкідливими екологічними умовами, змінами виробничих відносин, соціально-психологічних стереотипів і цінностей в умовах ринкових перетворень. Тому особливої актуальності набувають дослідження впливу макро- та мікросоціальних факторів на формування невротичних розладів. Ряд авторів висловлюють думку, що існує недостатньо досліджень, спрямованих на вивчення сімейних конфліктів, як з точки зору їхніх зовнішніх проявів, так і глибоких внутрішніх протиріч, які визначають конфліктні відносини у сім'ї. Такі до-

слідження необхідні для розробки методів лікування хворих із невротичними розладами з участю сім'ї. Проблема сімейних взаємовідносин є надзвичайно актуальною у розробці теорії та практики психогієни та психопрофілактики. На сьогодні встановлено, що в генезі невротичної хвороби основне значення належить макро- та мікросоціальним факторам, які набувають якості психогеній (тобто, стають етіопатогенетичними чинниками) або сприяють розвитку захворювань.

Але в умовах сучасного патоморфозу відбулися певні зміни в оцінці соціальних факторів та їх ролі і значення в процесі соціальної адаптації та відновленні якості життя. Без визначення характеристик соціальних факторів у генезі невротичної хвороби неможлива оцінка значущості їхнього впливу на виникнення і розвиток захворювання та ефективність лікувальних заходів. Усе вищезазначене зумовлює необхідність комплексного вивчення впливу соціальних чинників на патогенез невротичних розладів.

Ефективність лікування невротичних розладів визначається успішністю соціальної адаптації, а вона неможлива без аналізу впливу соціальних факторів. Відновлення якості життя пацієнтів з тривожно-фобічними невротичними порушеннями можливе лише на підставі комплексного розуміння їхнього захворювання, в тому числі мікросоціальних особливостей сімейних стосунків.

Усе вказане диктує необхідність продовження комплексного вивчення клініко-психопатологічних, патопсихологічних та соціально-психологічних особливостей невротичних розладів, а саме особливостей патогенезу, в умовах сучасного патоморфозу для розробки нових підходів до діагностики і терапії даного розладу та визначає актуальність проведеного дослідження.

Висновок. 1. Причини тривожно-фобічних невротичних розладів зумовлені дією макросоціальних чинників та мікросоціальних факторів. При цьому провідну роль відіграють: тривога за власний стан здоров'я, смерть рідних та близьких, безробіття, негативний вплив засобів масової інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Десятников В. Ф. Скрытая депрессия в практике врачей / В. Ф. Десятников. – Минск: Высш. шк., 1992.
2. Пишель В. Я. Депрессия: диагностика и лечение / В. Я. Пишель, М. Ю. Польшваная. – Киев: ООО «ДСГ Лтд», 2003.

3. Інтернет <http://www.oberigclinic.com/uk/psihosomatika/>

4. Інтернет <http://neuro.health-ua.com/article/220.html>